Valiokunnan mietintö SiVM 12/2016 vp─ HE 111/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi (HE 111/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- perustuslakivaliokunta PeVL 42/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitussihteeri Juha Post, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Jaana Walldén, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Georg Henrik Wrede, opetus- ja kulttuuriministeriö
- pääsihteeri Herttaliisa Tuure, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta
- apulaisjohtaja Jarmo Kokkonen, Kirkkohallitus
- toimitusjohtaja Catarina Silvander, Nuorisokeskus Villa Elba
- kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja Merja Kukkonen, Porvoon kaupunki
- erityisasiantuntija Kari Sjöholm, Suomen Kuntaliitto
- tutkimusjohtaja Leena Suurpää, Nuorisotutkimusseura ry.
- opiskelija Jari Puranen, Nuorten Keski-Suomi ry
- toiminnanjohtaja Eeva-Liisa Tilkanen, Nuorten Keski-Suomi ry
- järjestöjohtaja Sari Kokko, Näkövammaisten liitto ry
- toiminnanjohtaja Niina Mykrä, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry
- toiminnanjohtaja, Vantaan luontokoulu Olli Viding, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry
- toiminnanjohtaja Eija Pietilä, Suomen nuorisokeskusyhdistys ry
- puheenjohtaja Kimi Uosukainen, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto - Nuva ry
- pääsihteeri Olli Joensuu, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- vs. toiminnanjohtaja Anna Kapanen, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

Valmis
5.0

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- apulaisjohtaja Jarmo Kokkonen, Kirkkohallitus
- Espoon kaupunki
- Helsingin kaupunki
- Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi nuorisolaki, joka korvaisi voimassa olevan nuorisolain vuodelta 2006.

Lain tavoitteina olisi edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista samoin kuin nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteiden lähtökohtina olisivat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä olisi vastata nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Ministeriön yhteydessä olisi valtion nuorisoneuvosto ja arviointi- ja avustustoimikunta. Kunnan tehtävänä olisi paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä paikalliselle nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Esityksessä ehdotetaan, että valtion nuorisoneuvoston tehtävänä olisi käsitellä nuorten kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia nuoriin ja nuorille suunnattuihin palveluihin ja toimintoihin. Neuvoston tehtävissä painottuisivat nuorten kasvu- ja elinoloista saatuun tietoon pohjautuva arviointi ja ajankohtaisen tiedon tuottaminen nuorista ja heidän elinoloistaan.

Ehdotetun lain mukaan valtionapukelpoiseksi valtakunnalliseksi nuorisoalan järjestöksi voitaisiin hyväksyä rekisteröity yhdistys tai säätiö, joka toteuttaa ehdotetun lain tavoitteita ja lähtökohtia. Järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin tarvittaessa peruuttaa, jos se ei täyttäisi säädettyjä valtionavustuksen saamisen edellytyksiä.

Lisäksi laissa säädettäisiin valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnallisille nuorisoalan osaamiskeskuksille. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nuorten työpajoista, niiden valtionavustuksen myöntämisestä sekä mahdollisuudesta tehdä huumausainetestauksia nuorten työpajoilla. Valtion vastuuta nuorisopolitiikasta ja kunnan nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevia säännöksiä uudistettaisiin. Laissa säädettäisiin valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta, joka olisi keskeinen strateginen asiakirja nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemisessa

sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimivien valtion nuorisoalan toimielinten tehtäviä tarkistettaisiin. Myös valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuutta ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä saatettaisiin ajan tasalle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää erittäin kannatettavana sitä, että hallituksen esityksessä ehdotetaan vahvistettavaksi nuorten osallisuutta, vaikuttamista ja kuulemista. Kuntien ja valtion viranomaisilla on selkeä vastuu tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistumiseen, vaikuttamiseen ja kuulemiseen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä lain 2 §:n tavoitemuotoilua, joka näkyy käytännössä lain eri säännösten toteuttamisessa. Tavoitteissa korostuvat yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä oikeusnäkökulma. Valiokunta kannattaa myös tavoitteiden lähtökohdaksi määriteltyjä kulttuurien moninaisuutta ja kansainvälisyyttä sekä kestävää kehitystä.

Sivistysvaliokunta painottaa, että nuorten kuuleminen ja osallistaminen on nähtävä laajasti mahdollisuutena parantaa kuntien toimintaa ja siihen liittyvää päätöksentekoa. Yhtä tärkeää on, että nuoret kasvavat aktiivisiksi kansalaisiksi, jotka tuntevat osallisuutta ja vastuuta yhteiskunnasta laajasti ja oman alueen ja kunnan asioista ja haluavat osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan esimerkiksi järjestökentässä. Valiokunta korostaa hallituksen esityksen tavoin, että osallisuus edellyttää paitsi omaehtoista kiinnostusta ja kykyä myös kokemusta siitä, että voi vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin sekä saada mahdollisuudet tehdä päätöksiä ja kantaa vastuuta. Tämän vuoksi sivistysvaliokunta pitää nuorten kuulemista yhä tärkeämpänä.

Sivistysvaliokunta korostaa, että nuorten osallistumis- ja vaikuttamiskanavien tulee olla monipuolisia ja yhdenvertaisia. Nuoret tulee tavoittaa nuorten jokapäiväisiä kanavia käyttäen ja innovoiden myös uusia. Nuoret eivät muodosta yhtä heterogeenista ryhmää, joten kuulemisessa on myös kiinnitettävä huomiota sellaisten nuorten äänen tavoittamiseen, jotka yleensä jäävät sivuun vaikutuskanavista.

Nuorta ikäpolvea koskevan tulevaisuuden epävarmuuden ja eriarvoistumiskehityksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää korostaa nuorten yhdenvertaisia oikeuksia kaikkiin peruspalveluihin. Tämän toteutuminen eri taustoista ja lähtökohdista tulevien nuorten kohdalla vaatii vahvaa pyrkimystä ja sitoutumista yhteistoimintaan koko nuorisotoimialalla, jotta vältetään nuorten kokonaisvaltaista tukemista haittaavat reviirijaot, kuten tiukka jaottelu "ennalta ehkäisevän" ja "korjaavan" nuorisotyön välillä. Valiokunta korostaa, että vain nuorisoalalle osoitettavat riittävät resurssit takaavat tosiasiallisesti lain edellyttämän ennalta ehkäisevän ja korjaavan tehtävän toteutumisen.

Valiokunta kiinnittää huomiota lakiehdotuksen 1 ja 8 §:ään, joissa korostuu, että nuorisotyö ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin ja vastuuseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että kunta kantaa

vahvasti vastuuta nuorisolain puitteissa ja laajemminkin erityisesti nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi tarkoitetuista toimista, esimerkiksi nuoriso- ja yhteisötakuun toteuttamisesta.

Hallituksen esitys on perustunut hyvin laajapohjaiseen valmistelutyöhön. Esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Sivistysvaliokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä nuorisolaiksi (PeVL 42/2016 vp — HE 111/2016 vp) esittänyt, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin lausunnossaan kiinnittänyt sivistysvaliokunnan huomiota eräisiin lakiehdotuksen kohtiin, jotka tulisi vielä arvioida uudelleen. Sivistysvaliokunta ottaa näihin kohtiin tarkemmin kantaa mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Nuorten kuuleminen ja kuntien monialainen yhteistyö

Nuorten kuulemisessa ja monialaisen yhteistyön toteuttamisessa ja sen toimivuudessa on keskeistä se, että ehdotetussa lainsäädännössä ei rajata pois tai aseteta esteitä nykyisille tai uusille nuorisotyön toimijoille. Hallituksen esityksen valmistelussa on lähdetty siitä, että esimerkiksi lain 4 §:n (Valtion vastuu) 3 momentissa ja 8 §:n (Kunnan vastuu) 2 momentissa mainittu yhteistyö kuntien, nuorisoalan järjestöjen ja muiden nuorisotyötä tekevien kanssa ei pidä sisällään rajauksia.

Lain 9 §:n (Monialainen yhteistyö) 1 momentissa mainitun verkoston tai yhteistyöryhmän tulee pykälän mukaan toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Tämänkään säännöksen tarkoituksena ei ole rajata jotakin nuorisoalan toimijaa pois yhteistyöstä.

Sivistysvaliokunta painottaa erityisesti kunnan sisäisen monialaisen yhteistyön toimivuuden merkitystä. Tutkimukset ovat luonnehtineet jo pitkään suomalaista lapsia ja nuoria koskevaa palvelujärjestelmää sirpaleiseksi. Se ei tavoita mielekkäällä tavalla kaikkia nuoria eikä onnistu tasoittamaan eriarvoisuuden kasvavia ongelmia. Paine monialaisuuden järkeväksi organisoimiseksi on nuorten parissa tehtävässä työssä erityisen vahva niin paikallisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Tämä vaatii valiokunnan saaman lausunnon mukaan osaamista, työkulttuurin ja -asenteiden muutosta ja resursointia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kunnan mahdollisuuksia toteuttaa nuorisotyötä ja -politiikkaa haluamallaan tavalla. Ehdotetun 8 §:n mukaan kunta voi aiempaa paremmin ottaa huomioon paikalliset olosuhteet luodessaan edellytyksiä nuorisotyölle ja -politiikalle. Lakiehdotuksen 9 §:ssä ei enää säädettäisi monialaisen yhteistyöverkoston kokoonpanosta, vaan kunta voisi koota verkoston paikallisen tarpeen mukaan. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa korostetaan, että verkostoon kuuluisivat edelleen tarpeen mukaan opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimien sekä työ-, poliisi- ja puolustushallinnon edustajat. Verkostossa voisi olla edustettuina

myös muita viranomaisia, esimerkiksi kunnan kulttuuri-, liikunta- ja kirjastotoimi. Sivistysvaliokunta korostaa, että nämäkään perustelut eivät rajaa mitään kunnan toimintaa tai toimialaa verkoston ulkopuolelle vaan kyse on aina kunnassa suoritetusta tarpeellisuusharkinnasta.

Edellä todetun perusteella valiokunta ei näe tarpeelliseksi ehdottaa muutoksia nuorten kuulemista ja kunnissa toteutettavaa monialaista yhteistyötä koskeviin pykäliin muutoin kuin seurakuntien osalta. Yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla valiokunta korostaa seurakuntien, uskontokunnasta riippumatta, merkitystä lapsi- ja nuorisotyölle ja seurakuntien huomioimista myös lain tasolla.

Asiantuntijalausunnoissa on kritisoitu lakiehdotuksen kuulemis- ja yhteistyösäännöksiä riittävän velvoittavuuden puutteesta. Säännökset eivät ole ehdotetussa muodossaan sitovia, vaan sisältävät tarpeellisuusharkintaa. Sivistysvaliokunta ei pidä mahdollisena, että säännösten sitovuutta tiukennettaisiin, sillä valtion ja kuntien käsiteltävinä olevien asioiden moninaisuus edellyttää välttämättä tarpeellisuusharkintaa. Esimerkiksi monialaisessa yhteistyössä sovitaan pääsääntöisesti julkiselle sektorille laissa säädettyjen toimien yhteensovittamisesta ja viranomaisyhteistyön sujuvuuteen liittyvistä asioista, joiden osalta kuulemisen tarpeellisuutta on voitava harkita.

Asiantuntijakuulemisessa on erityisesti noussut esille huoli vireillä olevien laajojen maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisesta ja sen vaikutuksesta kuntien nuorisotyöhön, kun osa viranomaistoimijoista suunnitelmien mukaan siirtyy pois kunnista. Keskeisenä huolena on nuorten palvelujen pirstaloituminen ja yhden luukun periaatteen hankaloituminen, moniammatillisen yhteistyön monimutkaistuminen palvelujen porrastuksen myötä ja eräiden palvelujen siirtyminen kauemmas nuorista. Uudistuksissa voivat myös vaarantua nuorten todelliset mahdollisuudet kuulemiseen ja osallisuuteen.

Sivistysvaliokunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien merkittävien uudistusten vaikutuksen laajasti nuorisotyöhön ja varmistaa myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakunnankin tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään seuraavan vaalikauden alkupuolella.

Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö

Nuorten työpajatoiminnasta ei ole aiemmin säädetty nuorisolaissa. Toiminnan valtioapukelpoisuuden ja valtionavustamisen edellytyksistä säätämisen lisäksi ehdotetaan säädettäväksi nuorten työpajoilla tehtävästä nuorten tietojen käsittelystä ja huumausainetestauksesta.

Asiantuntijakuulemisessa on pidetty valitettavana, että lain tavoitteista on voimassa olevaan lakiin nähden jätetty pois sosiaalinen vahvistaminen. Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön näkökulmista nuoren sosiaalinen vahvistaminen on keskeinen nuorisotyöllinen toiminnan tavoite niin näissä palveluissa kuin koko nuorisotyössäkin. Sosiaalisen vahvistamisen sisällyttäminen tavoitteisiin huomioisi paremmin heikoimmassa asemassa olevat nuoret sekä arjen- ja elämänhallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumisen, jotka nyt jäävät puuttumaan tavoitteista.

Lakiehdotuksen tavoitteita koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että sosiaalinen vahvistaminen, jolla siinä tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, sisältyy myös ehdotettuun tavoitemäärittelyyn, joskaan ei selkeäsanaisesti. Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa nuori sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Ehdotuksen 13 §:ssä todetaan työpajatoiminnan tarkoituksena olevan parantaa nuoren elämänhallintataitoja sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskunnassa.

Sivistysvaliokunta korostaa, että uudistuksella ei kyseenalaisteta sosiaalisen vahvistamisen käsitettä tai aseteta nuoren sosiaaliseen vahvistamiseen liittyviä työmuotoja muista työmuodoista poikkeavaan asemaan nuorisotyössä. Keskeistä erityisesti etsivän nuorisotyön ja työpajojen kohderyhmän kohdalla on varmistaa oikean palvelun saaminen oikeaan aikaan. Tämä edellyttää kunnissa riittävää resursointia ja monialaisen yhteistyön toimivuutta.

Nuorisoalan osaamiskeskukset

Valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia koskevat säännökset ovat uusia. Osaamiskeskuksen tehtävänä on kehittää ja edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista, tuottaa asiantuntija- ja muita palveluja sekä tuottaa tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai -politiikasta. Osaamiskeskuksena voi toimia rekisteröity yhdistys, säätiö tai kunta. Toiminta perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja osaamiskeskuksen väliseen sopimukseen, jolla vahvistetaan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoa. Osaamiskeskustoiminnalla vastataan hallituksen esityksen mukaan nuorisoalan muuttuviin tarpeisiin, tavoitellaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä varmistetaan muun muassa nuorisotyön laatua.

Asiantuntijakuulemisessa on pidetty epäselvänä sitä, miten ohjata järjestöavustuksia valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VaNuPo) avulla, jossa kolmannen sektorin riippumattomuuden ja itsenäisyyden tulisi olla tärkeä periaate. Lausunnoissa on korostettu, että valtakunnallinen ja monialainen asiantuntijatehtävä vaatii pitkäjänteistä työtä, jota ei voi sitoa esimerkiksi eri hallituskausiin. Tähän ei määräajaksi myönnetty hyväksyntä sovi kovin hyvin. Osaamiskeskuksen ollessa kansalaisjärjestö, voi sillä olla myös muita nuorisolain mukaisia tehtäviä kuin mitä osaamiskeskukselle on pykälässä luonnehdittu.

Sivistysvaliokunta korostaa kolmannen sektorin järjestöjen itsenäisyyttä oman toimintansa osalta ja ymmärtää tältä osin esitetyn huolen. Valiokunta korostaa kuitenkin, että nuorisoalan järjestöjen toiminta-avustusten myöntämistä sääntelee ehdotetun lain 18 §. Siinä kytketään valtionavustuksen määrän harkinta muun muassa ehdotetun lain 2 §:n tavoitteisiin. Tätä avustusmuotoa ei kytketä hallituksen strategisiin tavoitteisiin.

Osaamiskeskusten valtionavustusten myöntämistä säännellään ehdotetun lain 19 §:ssä. Valiokunta korostaa, että siinä on kyse osaamiskeskustoiminnasta, josta opetus- ja kulttuuriministeriö tekee tavoitesopimuksen avustettavan yhteisön kanssa. Hallituksen strategiset tavoitteet koskevat nimenomaan tätä toimintaa ja sen avustamista. Yhteisöllä voi olla myös muuta nuorisolain ta-

voitteiden mukaista toimintaa, johon on mahdollista saada avustusta lain 18 §:n mukaan. Tähän muuhun toimintaan ja sen avustamiseen eivät hallituksen strategiset tavoitteet vaikuta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

Suomi on ratifioinut keväällä 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Lasten ja nuorten kannalta yleissopimuksen merkittäviä artikloja ovat muun muassa artikla 5 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, artikla 7 Vammaiset lapset sekä artikla 9 Esteettömyys ja saavutettavuus. Valiokunta korostaa, että niin lainsäädäntötyössä kuin nuorisolain toteuttamisessakin on suhtauduttava vakavasti sopimuksen velvoitteisiin. Saadun lausunnon mukaan vammaisten nuorten ääni kuuluu heikosti ja mahdollisuudet tasavertaisiin palveluihin ovat varsin vähäiset ja vaihtelevat eri kunnissa.

Vammaisilla nuorilla on oltava yhdenvertainen oikeus ja mahdollisuus osallistua, mutta heidän kohdallaan kuuleminen voi vaatia erityisratkaisuja, jotka ovat heille toimivia ja saavutettavia. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan on palveltava esimerkiksi näkövammaisia nuoria. Vamma ei saa olla este, vaan vammaisen nuoren on päästävä yhdenvertaisesti etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan piiriin, jos hänellä on siihen tarvetta.

Sivistysvaliokunta ottaa mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa kantaa myös lain 1 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan nuorisolaissa säädetyn lisäksi noudatetaan Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita.

Ikärajat

Hallituksen esityksessä ei esitetä muutosta nuorten ikämäärittelyyn. Nuorisotyön kohderyhmä on ehdotuksessa kaikki alle 29-vuotiaat, joita maassamme on yli 1,8 miljoonaa. Sivistysvaliokunta on saanut asiantuntijakuulemisessa ikärajojen osalta erisuuntaisia muutosehdotuksia. Mikään ehdotuksista ei ole lausuntojen perusteella saanut yksimielistä kannatusta. Sivistysvaliokunta ei pidä mahdollisena puuttua ikärajakysymykseen muutoin kuin toteamalla, että laaja ikärajamäärittely mahdollistaa muun muassa moniammatillisen perhetyön kasvatustyön työaloilla sekä tukee varhaiskasvatuksen ja nuorisotyön välistä yhteistyötä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Lain soveltamisala. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita. Perustuslakivaliokunnan mielestä säännös on altis virheellisille vastakohtaistulkinnoille, ja sivistysvaliokunnan on sen vuoksi syytä tarkastella viittaussäännöksen tarpeellisuutta ja alaa. Momentissa tarkoitettuja velvoitteita on pyritty kuvaamaan tarkemmin hallituksen esityksen yleisperusteluiden luvussa ”Kansainvälinen kehitys, Euroopan unioni ja Pohjoismaiden lainsäädäntö”. Luvussa on kuvattu joukko erilaisia sitovia ja sitomattomia kansainvälisen oikeuden lähteitä sekä Euroopan unionin oikeuden eräitä kohtia.

Sivistysvaliokunta toteaa perustuslakivaliokunnan tavoin, että kyse on informatiivisesta säännöksestä. Valiokunta korostaa, että sen perusteella ei tule tehdä mitään tarkempia johtopäätöksiä erilaisten Suomea koskevien kansainvälisten velvoitteiden sitovuudesta Suomessa. Suomea sitovien kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden valtionsisäinen sitovuus perustuu siihen, että valtio-sopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen määräykset on perustuslain 95 §:n ilmaisemalla tavalla saatettu erikseen voimaan lailla tai asetuksella. Näitä valtionsisäisesti voimaan saatettuja velvoitteita on sovellettava kokonaan riippumatta nyt ehdotetun kaltaisesta informatiivisesta säännöksestä.

Sivistysvaliokunta pitää kuitenkin pykälän 2 momenttia tärkeänä sen vuoksi, että nuorisolakia soveltavat viranomaiset ja yksityiset tahot tunnistaisivat sääntelyn yhteydet varsinkin Suomea sitoviin merkittäviin kansainvälisiin sopimuksiin, kuten lasten oikeuksia koskevaan YK:n yleissopimukseen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Valiokunta toteaa, että vastaava informatiivinen säännös on myös liikuntalaissa (390/2015).

8 §. Kunnan vastuu. Pykälän 2 momentissa luetellaan yleisellä tasolla ne tahot, joiden kanssa kunnan tulee olla yhteistyössä hoitaessaan kunnan vastuulle kuuluvia nuorisotyön ja -politiikan tehtäviä. Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että momentin sanamuodot on ymmärrettävä laajasti ja että niillä ei ole tarkoitus sulkea pois mitään nuorisotyötä tekevää tahoa.

Sivistysvaliokunta toteaa, että esimerkiksi Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen seurakunnat ovat kuntiin verrattava julkisyhteisö, jonka lapsi- ja nuorisotyö on volyymiltaan ja alueelliselta kattavuudeltaan erittäin laajaa. Kirkon koko budjetista noin kolmasosa eli 340 miljoonaa euroa menee lapsi- ja nuorisotyöhön. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että seurakunnat, uskontokunnasta riippumatta, mainitaan erikseen valtion ja kunnallisen nuorisotyön yhteistyökumppaneina nuorisoalan järjestöjen ja nuorten parissa töitä tekevien yhteisöjen rinnalla. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa lisäystä pykälän 2 momenttiin.

9 §. Monialainen yhteistyö. Edellä 8 §:n kohdalla todettuun viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa vastaavan lisäyksen tekemistä pykälän 1 momenttiin.

10 §. Etsivä nuorisotyö. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään virke, jonka mukaan etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Perustusvaliokunta korostaa lausunnossaan, että tämä yhteistyösuhde on leimallinen kaikelle etsivälle nuorisotyölle ja luo edellytyksen suostumukseen perustuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

12 §. Nuoren tietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan korostanut, että henkilötietojen käsittely alaikäisen nuoren huoltajan suostumuksella ei perusoikeussuojan näkökulmasta kaikissa tilanteissa vastaa henkilötietojen käsittelyä suostumuksen perusteella. Siksi sääntelyssä on paremmin huomioitava lapsen tiedollinen itsemääräämisoikeus ja oikeus saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Valiokunta on katsonut, että 2 momentista ei ehdotetussa muodossaan yksiselitteisesti käy ilmi, onko niissä edellytetty alaikäisen nuoren huoltajan suostumuksen tarkoitus olla nuoren suostumusta täydentävä vai sitä korvaava.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin lisätään uusi virke, jonka mukaan alaikäinen nuori voi kuitenkin päättää häntä koskevien tietojen luovuttamisesta kehitystään vastaavasti.

14 §. Nuoren tietojen käsittely nuorten työpajatoiminnassa. Edellä 12 §:n kohdalla todettuun viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa vastaavan virkkeen lisäämistä pykälän 3 ja 4 momenttiin.

15 §. Huumausainetestaus nuorten työpajatoiminnassa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut, että huumausainetestausta koskevaan ehdotettuun sääntelyyn ei sisälly merkittäviä valtiosääntöisiä ongelmia. Valiokunta toteaa kuitenkin, että säännöksen velvoittavasta sanamuodosta huolimatta säännöksessä ei sen perustelujen mukaan ole kyse esimerkiksi hallintopakolla tuettavasta velvollisuudesta. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai positiivisen testituloksen antaminen voisi johtaa lähinnä siihen, että nuoren valmennusta joudutaan muuttamaan. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan sanamuotoa on syytä tarkistaa sen perusteluja vastaavaksi.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa lievennetään järjestäjän oikeutta velvoittaa nuori esittämään huumausainetestiä koskeva todistus oikeudeksi pyytää nuorta esittämään todistus.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan vastaavasti, että huumausainetestiä koskevan todistuksen pyytämisestä on ilmoitettava alaikäisen nuoren huoltajalle.

Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän perusteluja vastaavan selventävän virkkeen, jonka mukaan, jos nuorten työpajatoiminnan järjestäjä ei saa pyytämäänsä huumausainetestiä koskevaa todistusta ja nuorelle on suunniteltu 1 momentin mukaisia tehtäviä, nuoren valmennussuunnitelmaa ja 13 §:ssä tarkoitettua sopimusta voidaan tarkistaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 111/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. ***(Valiokunnan lausumaehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

Nuorisolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita.

2 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on:

1) edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa;

2) tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista;

3) tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa;

4) edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista; sekä

5) parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat:

1) yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys;

2) kestävä kehitys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen;

3) monialainen yhteistyö.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *nuorilla* alle 29-vuotiaita;

2) *nuorisotyöllä* nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa;

3) *nuorisopolitiikalla* nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista;
4) *nuorisotoiminnalla* nuorten omaehtoista toimintaa;
5) *valtakunnallisella nuorisojärjestöllä* rekisteröityä järjestöä, joka toteuttaa tämän lain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alue on valtakunnallisesti kattava;
6) *valtakunnallisella nuorisoalan järjestöllä* valtakunnallisten nuorisojärjestöjen lisäksi nuorisotyötä tekevää, nuorisotoimintaa tai nuorisotyön palveluja järjestävää rekisteröityä yhdistystä tai säätiötä, joka toteuttaa tämän lain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alue on valtakunnallisesti kattava;
7) *valtakunnallisella nuorisoalan osaamiskeskuksella* yhteisöä, joka kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti. Osaamiskeskuksen voivat myös muodostaa kahden tai useamman yhteisön sopimukseen perustuva yhteenliittymä.

2 luku

Valtion nuorisotyö ja -politiikka

4 §

Valtion vastuu

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.
Nuorisotyön ja -politiikan aluehallinnon tehtävistä vastaavat aluehallintovirastot. Tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.
Valtion tulee tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä kuntien, nuorisoalan järjestöjen ja muiden yhteisöjen sekä nuorten kanssa.

5 §

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma

Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman.
Ohjelma sisältää tarkemmat tavoitteet valtakunnalliselle nuorisotyölle ja -politiikalle ja niiden tukemiselle. Ohjelman toteutumista seurataan ja ohjelma tarkistetaan tarvittaessa.
Ohjelman valmistelee opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä asianomaisten muiden ministeriöiden kanssa. Valmistelussa tulee kuulla nuoria ja nuorisotyön ja -politiikan keskeisiä tahoja.
Tarkempia säännöksiä ohjelman sisällöstä ja valmistelusta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Valtion nuorisoneuvosto

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii valtion nuorisoneuvosto, jonka asettaa valtioneuvosto.

Neuvoston tehtävänä on:

1) käsitellä nuorten kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia nuoriin ja nuorille suunnattuihin palveluihin ja toimintoihin;

2) tehdä aloitteita ja esityksiä nuorisopolitiikan kehittämiseksi;

3) tuottaa ajankohtaista tietoa nuorista ja heidän elinoloistaan;

4) antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan otettavista asioista;

5) seurata toimialan kansainvälistä kehitystä ja yhteistyötä.

Neuvostolla voi olla jaostoja asioiden valmistelua varten.

Neuvoston tehtävistä ja asettamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään myös neuvoston kokoonpanosta.

7 §

Arviointi- ja avustustoimikunta

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustusasioissa opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä on arviointi- ja avustustoimikunta, jonka asettaa valtioneuvosto. Toimikunta voi keskuudestaan asettaa jaostoja asioiden valmistelua varten.

Toimikunnan tehtävänä on:

1) antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuudesta;

2) tehdä opetus- ja kulttuuriministeriölle esitys valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionavustusten jaosta;

3) tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä arviointeja avustettavien järjestöjen toiminnasta.

Toimikunnan tehtävistä ja asettamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään myös toimikunnan kokoonpanosta.

3 luku

Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö

8 §

Kunnan vastuu

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Toteuttaessaan 2 §:n tavoitteita ja lähtökohtia kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Kunnan tulee 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

9 §

Monialainen yhteistyö

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.

Verkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän tehtävänä on:

1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;

2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta;

3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi.

10 §

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuoriso-

työtä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella.

11 §

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

Tietojen luovuttamisen edellytyksenä etsivää nuorisotyötä varten on nuoren suostumus, jollei tässä laissa tai muualla toisin säädetä.

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;

2) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;

3) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitetusta nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen ja Kansaneläkelaitos voivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Jos nuorten kanssa toimivat rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai muut nuorten harrastustoimintaa tarjoavat yhteisöt arvioivat nuoren olevan etsivän nuorisotyön tarpeessa, voivat ne nuoren tai alaikäisen nuoren huoltajan nimenomaisella suostumuksella ilmoittaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle.

Tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen luovuttajan on sopivin tavoin etukäteen ilmoitettava nuorelle ja alaikäisen nuoren huoltajalle, että nuorta koskevia tietoja voidaan 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten.

Lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain (417/2007) 25 ja 25 c §:ssä. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä. Jos näissä säännöksissä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on ottanut yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle.

12 §

Nuoren tietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä

Etsivää nuorisotyötä varten luovutettavat yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan toimittaa sähköisesti. Etsivässä nuorisotyössä voidaan yhdistää tehtävässä saadut tiedot tai muutoin käsitellä tuen tarpeessa olevien nuorten yksilöimiseksi ja etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamiseksi. Käsiteltäessä yksittäistä nuorta koskevaa asiaa etsivässä nuorisotyössä kirjataan nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja, päätetyt jatkotoimenpiteet sekä, mitä tietoja nuoresta on annettu ja kenelle niitä on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä kunta.

Etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisessa saatuja nuorta koskevia tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin päättää kehitystään vastaavasti itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät ole välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi.

Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saa tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista, tukitoimista tai taloudellisesta asemasta.

4 luku

Nuorten työpajatoiminta

13 §

Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja, edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. Nuori valmentautuu tekemällä työtä tai työtoimintaa omien edellytystensä mukaan. Työpajalla tehdään nuorelle henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useammat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. Nuorten työpajalla tulee olla nuorten yksilö- ja työvalmennusosaamista. Nuorten työpajan on seurattava toimintansa tuloksia.

Nuori tulee työpajalle pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana. Nuori voi myös oma-aloitteisesti hakeutua työpajalle. Työpajalle ohjatun nuoren valmennuksesta tehdään kirjallinen sopimus. Nuorten työpajatoiminnassa voidaan käsitellä sopimuksessa tai työpajalle 1 momentissa säädetyssä tehtävässä saadut tiedot valmennukseen tulevan ja valmennuksessa olevan nuoren yksilöimiseksi ja työpajatoiminnan tehtävien hoitamiseksi. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

14 §

Nuoren tietojen käsittely nuorten työpajatoiminnassa

Nuorten työpajatoiminnan rekisterinpitäjä on työpajatoiminnan järjestäjä, joka vastaa henkilötietojen käsittelystä. Käsiteltäessä yksittäistä nuorta koskevaa asiaa nuorten työpajatoiminnassa kirjataan henkilörekisteriin 13 §:ssä tarkoitettu nuorta koskeva sopimus, nuoren valmennussuunnitelma, valmennuksen seurannasta saatavat tiedot ja niihin liittyvät jatkotoimenpiteet ja se, mitä tietoja nuoresta on annettu ja kenelle niitä on annettu. Rekisteriin kirjataan myös, ketkä vastaavat nuoren valmennuksesta.

Nuoresta kerätään tietoja hänen valmennuksensa suunnittelemiseksi, hänen valmiuksiensa ja taitojensa kehittymisen osoittamiseksi ja hänen saamansa valmennuksen tulosten ja nuoren muun palvelutarpeen osoittamiseksi. Tietoja saadaan nuorelta itseltään, havainnoimalla nuoren valmennuksessa edistymistä ja nuoren työpajalle ohjanneelta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta.

Nuorten työpajatoiminnan tehtävien hoitamisessa saatuja nuorta koskevia tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin päättää kehitystään vastaavasti itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät ole välttämättömiä työpajan tehtävän hoitamiseksi, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjä ja sen palveluksessa oleva eivät saa ilman nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumusta ilmaista sivullisille, mitä he tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saavat tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista tai tukitoimista ja hänen taloudellisesta asemastaan. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta .

15 §

Huumausainetestaus nuorten työpajatoiminnassa

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjä saa pyytää nuorta esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että nuori on huumausaineiden vaikutuksen alaisena työpajalla valmennuksessa tai että nuori on riippuvainen huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä nuoren toimintakyvyn selvittämiseksi ja että nuori toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

1) vakavasti vaarantaa nuoren itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;

2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta; tai

3) merkittävästi lisää nuorten työpajalla tai muussa valmennusympäristössä huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan kunnan tai muun laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että nuorelle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi,

sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko nuori käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä nuorten työpajatoiminnan järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestiä koskevan todistuksen pyytämisestä on ilmoitettava alaikäisen nuoren huoltajalle.

Huumausainetestauksesta saatavaa tietoa voidaan käyttää ainoastaan nuoren valmennussuunnitelman ja 13 §:ssä tarkoitetun sopimuksen tarkistamiseksi. Huumausainetestiä koskevaa tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka vastaavat nuoren valmennuksesta nuorten työpajatoiminnassa tai jotka tekevät päätöksen sopimuksen muuttamisesta. Testiä koskeva todistus tulee säilyttää erillään muista henkilötiedoista. Jos nuorten työpajatoiminnan järjestäjä ei saa pyytämäänsä huumausainetestiä koskevaa todistusta ja nuorelle on suunniteltu 1 momentin mukaisia tehtäviä, nuoren valmennussuunnitelmaa ja 13 §:ssä tarkoitettua sopimusta voidaan tarkistaa.

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitetusta huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Nuorelle tehtävään huumausainetestiin sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

5 luku

Valtionrahoitus

16 §

Valtionosuus kunnille

Kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tämän lain mukaisiin käyttötarkoituksiin säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009).

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön toimintaan tarkoitetun valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön valtionapukelpoiseksi.

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta.

Valtionapukelpoiseksi ei kuitenkaan hyväksytä sellaista järjestöä, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhden koulutus-, opinto- tai vastaavan alan opiskelua. Pääasiallisesti ammatillista järjestäytymistä edistävää järjestöä ei myöskään hyväksytä valtionapukelpoiseksi.

Valtionapukelpoiseksi ei myöskään hyväksytä sellaista järjestöä, jonka avustamisesta säädetään erikseen tai jolle myönnettävää valtionavustusta varten on erillinen määräraha valtion talousarviossa.

Tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista järjestöjen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen toimintaan.

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävinä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

Tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä ja valtionavustuksen myöntämisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että osaamiskeskus kehittää ja edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista sekä nuorisoalan asiantuntija- ja muita palveluja tuottamalla, kokoamalla, hyödyntämällä tai jakamalla tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai nuorisopolitiikasta. Lisäksi osaamiskeskuksen tulee toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.

Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskuksien muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävinä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen.

Tarkempia säännöksiä osaamiskeskuksista ja niiden tehtävistä, valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorisokeskusten nuorisotyöhön.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että nuorisokeskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Nuorisokeskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä nuorisokeskuksien muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävinä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Tarkempia säännöksiä nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorten työpajatoimintaan

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorten työpajatoimintaan.

Nuorten työpajatoimintaan tarkoitetun valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorten työpajan valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi nuorten työpajaksi voidaan hyväksyä sellainen työpaja, joka toteuttaa nuorten työpajatoiminnan tehtäviä ja tarkoitusta sekä 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon työpajan taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset sekä toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon nuorten työpajatoiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä miten työpaja toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävinä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorten työpajatoiminnan ylläpitoon ja kehittämiseen.

Tarkempia säännöksiä nuorten työpajatoiminnan valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

22 §

Muut valtionavustukset

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvään tutkimukseen, kansainväliseen nuorisoalan yhteistyöhön, nuorisotilojen rakentamiseen, peruskorjaamiseen ja varustamiseen, etsivään nuorisotyöhön sekä nuorisotyön kehittämistoimintaan.

23 §

Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa valtakunnallinen nuorisoalan osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Ministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

6 luku

Erinäiset säännökset

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä.

Sen lisäksi mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään, kunnan ja valtion viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai heitä tulee muutoin kuulla mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

25 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena tässä laissa tarkoitetussa asiassa on opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ministeriö voi osoittaa aluehallintoviraston myönnettäväksi valtion talousarvioon otettuja avustusmäärärahoja.

26 §

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet sekä -avustukset suoritetaan ensisijaisesti veikkaus- ja raha-arpajaispelien voittovaroista.

27 §

Muutoksenhaku

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 23 §:ssä tarkoitetussa valtioapukelpoisuuden peruuttamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

28 §

Oma-aloitteinen ilmoitusoikeus

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

7 luku

Voimaantulo

29 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan nuorisolaki (72/2006).

Jos muualla laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen nuorisolakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

30 §

Siirtymäsäännökset

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten, 20 §:ssä tarkoitettujen nuorisokeskusten ja 21 §:ssä tarkoitettujen nuorten työpajojen valtionavustus vuodelle 2017 myönnetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaantuloa asetettu valtion nuorisoasiain neuvottelukunta ja arviointi- ja avustustoimikunta jatkavat toimintaansa toimikautensa loppuun, kuitenkin niin, että valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan nimi muuttuu valtion nuorisoneuvostoksi tämän lain voimaan tullessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi viimeistään 1 heinäkuuta 2017 tällä lailla kumotun nuorisolain nojalla avustusta saaneiden järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Ensimmäinen 5 §:n mukainen valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma hyväksytään vuosille 2017—2019.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien merkittävien uudistusten vaikutuksen laajasti nuorisotyöhön ja varmistaa myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakunnankin tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään seuraavan vaalikauden alkupuolella.*

Helsingissä 11.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Li Andersson vas (osittain)
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
jäsen Laura Huhtasaari ps (osittain)
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä ps

jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r (osittain)
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sari Raassina kok (osittain)
jäsen Saara-Sofia Sirén kok (osittain)
jäsen Jani Toivola vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine